

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

น้ำมันเชื้อเพลิงเป็นพลังงานที่มีความสำคัญมากในประเทศไทย มีบทบาทสำคัญในภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรมรวมทั้งใช้ในชีวิตประจำวันของเราด้วย แต่ประเทศไทยต้องนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศ ดังนั้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันในตลาดโลก ย่อมส่งผลกระทบต่อถึงประเทศไทย โดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ ในปี พ.ศ.2546 ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง รัฐบาลได้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการเพื่อแก้ไขและป้องกันสภาวะการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง จัดตั้งคณะกรรมการพิจารณานโยบายพลังงาน และจัดตั้งกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง เข้าแทรกแซงราคาน้ำมันส่งผลให้ราคาน้ำมันไม่เป็นไปตามกลไกราคาที่เหมาะสม และได้กำหนดให้ตรึงราคาน้ำมันตั้งแต่วันที่ 10 มกราคม พ.ศ.2547 ถึงวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ.2548 หลังจากนั้นจึงปล่อยให้เป็นไปตามสภาวะการราคาที่เหมาะสม (กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง, 2548)

ตารางที่ 1 แสดงการเปลี่ยนแปลงราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิงในเขตกรุงเทพมหานคร

วันที่	เบนซิน	เปลี่ยนแปลง	เบนซิน	เปลี่ยนแปลง	ดีเซล	เปลี่ยนแปลง
	95		91			
31 ธ.ค. 2541	10.24		9.39		7.39	
31 ธ.ค. 2542	13.79	+3.55	12.99	+3.60	10.79	+3.40
31 ธ.ค. 2543	15.59	+1.80	14.59	+1.60	13.14	+2.35
31 ธ.ค. 2544	13.89	-1.70	12.89	-1.70	11.29	-1.85
31 ธ.ค. 2545	16.49	+2.60	15.49	+2.60	14.59	+3.30
31 ธ.ค. 2546	17.29	+0.80	16.49	+1.00	14.39	-0.20
31 ธ.ค. 2547	19.29	+2.00	18.49	+2.00	14.59	+0.20
31 ธ.ค. 2548	26.04	+6.75	25.24	+6.75	23.49	+8.90
15 ก.ค. 2549	30.59	+4.55	29.79	+4.55	28.34	+4.85
15 ก.ย. 2549	26.39	-4.20	25.59	-4.20	26.24	-2.10
รวมส่วนต่าง		+16.15		+16.20		+18.85

(ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน, 2548)

โดยปกติแล้วผู้บริโภคจะบริโภคน้ำมันเชื้อเพลิง โดยผ่านสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงต่าง ๆ ซึ่งประกอบไปด้วยสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงที่มีตราหือเป็นที่รู้จัก เช่น ปตท. เชลล์ เอสโซ่ และ คาลเท็กซ์ เป็นต้น สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงของผู้ค้าอิสระซึ่งบางแห่งเป็นสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงหรือปั้มน้ำมันที่ไม่มีตราหือ และบางแห่งเป็นปั้มน้ำมันที่มีหือเป็นของตนเอง แต่ไม่ขึ้นตรงกับบริษัทแม่ที่มีตราหือเป็นที่รู้จัก (กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2544) ธุรกิจขายน้ำมันเชื้อเพลิงผ่านสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงในประเทศไทยนั้น เป็นธุรกิจที่จัดอยู่ในประเภทตลาดผู้ขายน้อยราย (Oligopoly Market) โดยในปี พ.ศ.2548 ประเทศไทยมีจำนวนสถานีบริการทั้งหมด 18,407 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นสถานีบริการ ปตท. 1,277 แห่ง เชลล์ 584 แห่ง เอสโซ่ 606 แห่ง คาลเท็กซ์ 421 แห่ง บางจาก 1,147 แห่ง เป็นสถานีบริการของบริษัทผู้ค้าน้ำมันรายอื่นอีก 9 บริษัท รวม 864 แห่ง ส่วนที่เหลืออีก 13,508 แห่งเป็นสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงของผู้ค้าอิสระ (กรมธุรกิจพลังงาน, 2548)

จังหวัดสมุทรสาครได้ชื่อว่าเป็นเมืองแห่งเศรษฐกิจ ปีพ.ศ.2545 มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีสูงเป็นอันดับ 2 ของประเทศรองจากจังหวัดระยอง อาชีพหลักของประชากร ได้แก่ การประมง อุตสาหกรรมและเกษตรกรรม มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดเท่ากับ 194,996 ล้านบาท (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546 อ้างถึงใน <http://www.samutsakhon.go.th>) และในปี พ.ศ.2548 มีจำนวนสถานีบริการทั้งหมด 135 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นสถานีบริการ ปตท. 16 แห่ง เชลล์ 5 แห่ง เอสโซ่ 7 แห่ง คาลเท็กซ์ 3 แห่ง บางจาก 19 แห่ง เป็นสถานีบริการของบริษัทผู้ค้าน้ำมันรายอื่นอีก 9 บริษัท รวม 7 แห่ง ส่วนที่เหลืออีก 78 แห่งเป็นสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงของผู้ค้าอิสระ (กรมธุรกิจพลังงาน, 2548)

ตารางที่ 2 แสดงอัตราส่วนร้อยละของสถานีบริการน้ำมันในจังหวัดสมุทรสาคร เปรียบเทียบกับทั้งประเทศ

สถานีบริการน้ำมันหือต่าง ๆ	ทั้งประเทศ	จังหวัดสมุทรสาคร
1. สถานีบริการอิสระไม่มีตราหือ	75%	57.8%
2. สถานีบริการน้ำมัน ปตท.	6.9%	11.9%
3. สถานีบริการน้ำมันบางจาก	6.2%	14.1%
4. สถานีบริการน้ำมันเอสโซ่	3%	5.2%
5. สถานีบริการน้ำมันเชลล์	3.2%	3.7%
6. สถานีบริการน้ำมัน คาลเท็กซ์	2.2%	2.2%
7. สถานีบริการน้ำมันอื่นๆ	3.2	5.1%

(ที่มา: กรมธุรกิจพลังงาน, 2548)

สืบเนื่องจากการปรับตัวสูงขึ้นโดยตลอดของราคาขายปลีกหน้าสถานีบริการตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ.2542 ถึง 15 กันยายน พ.ศ. 2549 น้ำมันเบนซินพิเศษ 95 ปรับตัวสูงขึ้น 16.15 บาทต่อลิตร น้ำมันเบนซินพิเศษ 91 ปรับตัวสูงขึ้น 16.20 บาทต่อลิตร น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว ปรับตัวสูงขึ้น 18.85 บาทต่อลิตร (กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง, 2549) อีกทั้งค่าใช้จ่ายในการบริหารสถานีบริการน้ำมันสูงขึ้นทุกตัว แต่ผลตอบแทนต่อลิตรที่สถานีบริการน้ำมันได้รับเท่าเดิม นั่นคืออัตราผลตอบแทนต่อยอดขายลดลง ส่งผลให้สถานีบริการน้ำมันหลายแห่งต้องปิดกิจการลง (กรมธุรกิจพลังงาน, 2548)

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้บริการสถานีบริการน้ำมันของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อใช้เป็นแนวทางให้สถานีบริการที่ยังเปิดดำเนินการอยู่ สามารถปรับตัวให้เข้ากับพฤติกรรมผู้บริโภคและการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการสถานีบริการน้ำมันของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบพฤติกรรมการใช้สถานีบริการน้ำมันของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร
2. ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์สำหรับสถานีบริการน้ำมัน ในการพัฒนาปรับปรุงและวางแผนการดำเนินการตลาด ด้านการบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่ใช้บริการน้ำมันต่อไป

1.4 นิยามศัพท์

พฤติกรรม หมายถึง การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในการใช้บริการสถานีบริการน้ำมัน

สถานีบริการน้ำมัน หมายถึง สถานที่จำหน่ายน้ำมัน ให้บริการต่างๆ ที่เกี่ยวกับรถ รวมถึงการให้บริการด้านอื่นๆ เช่น ห้องน้ำ ร้านอาหาร ร้านสะดวกซื้อ (Convenience Store)

ผู้บริโภค หมายถึง ผู้ขับขี่รถยนต์นั่งส่วนบุคคล และรถบรรทุกส่วนบุคคลขนาดไม่เกิน 1 ตัน ซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในจังหวัดสมุทรสาคร โดยตรง